

Antonina Rodrigo

Mujeres Libres i Mujeres Libres u egzilu

Udruga Mujeres Libres rodila se iz spajanja Ženske kulturne grupe¹, (udruženja žena iz CNT-a iz Barcelone) i grupe Mujeres Libres iz Madrida. Prva se pojavila krajem 1934. godine kao posljedica Asturijske revolucije. Nakon nekoliko mjeseci, objavljen je poziv ženama iz slobodarskog pokreta da preuzmu aktivnu ulogu u tvornicama i radionicama i da kao svjesne radnice sudjeluju u donošenju odluka o radu i društvenim pitanjima. Početkom 1936. održan je njihov velik skup u barcelonskom Teatru Olimpia i na njemu su položeni temelji ovog udruženja koje je promicalo žensko organiziranje i obranu ženskih prava, a pridružene grupe imalo je u svim četvrtima, gradovima i selima u Kataloniji. Premda je sastanak bio masovan, anarhistički tisak ga je prešutio.

U Madridu se gotovo istovremeno pojavila grupa Mujeres Libres i imala je iste emancipacijske ciljeve kao i Ženska kulturna grupa iz Katalonije: emancipirati žene radničke klase od njihovog, u tradiciji duboko ukorijenjenog, trostrukog ropstva – od neznanja (neobrazovanosti), od podređenosti kao žena i od podređenosti kao radnica. To nije bio lagan zadatak u zemlji s visokim udjelom nepismenosti i još višim udjelom diskriminacije, tim presudnim faktorima stoljetnog mačizma. Nakon zbližavanja i zajedničkih projekata, ove dvije grupe složile su se u vezi svojih kriterija, ostvarivši neizmjeran utjecaj i duboke društvene i kritičke reperkusije. Za utemeljiteljice, Lucíu Sanchez Saornil, Mercedes Comaposadu i Amparo Poch, za radnički milje ključan faktor bila je kultura, a odlučujući naglasak stavljale su na osvajanje poštovanja i prava za žene koje su do tada bile toliko zanemarivane. Osnivane su racionalističke škole, promicani su i razvijani kulturni centri koji su dugo vremena služili kao obrazovne ustanove i kao mjesta za raznodu, gdje se radnička klasa istovremeno mogla i obrazovati i uživati u kulturi i opustiti se. Da bi mogle širiti znanja i obavijesti o ženama, osnovale su časopis *Mujeres Libres* koji je kasnije postao glasnikom čitavog udruženja. Bavio se etičkim i estetskim pitanjima i donosio je obavijesti o aktivnostima delegacija iz svih četvrti koje je udruženje *Mujeres Libres* okupljalo u federaciju. Rat je promijenio sadržaj časopisa koji se, u skladu s okolnostima, od časopisa „društvene orijentacije i dokumentacije“, u srpnju 1936. godine preobrazio u borbene novine.

Jedno od načela udruženja Mujeres Libres bilo je sačuvati svoju neovisnost i autonomiju, a to znači i unutar samog slobodarskog pokreta s kojim su Mujeres Libres bile povezane preko sindikata (CNT), grupa afiniteta (FAI) i Iberijske federacije slobodarske mladeži (FIJL). Neovisnost i autonomiju održale su i na razni odnosa s drugim ženskim organizacijama. Na stalne pozive za osnivanje zajedničke platforme koje su dobivale od Udruženja žena antifašistkinja, Lucía Sanchez Saornil je na stranicama novina *Solidaridad Obrera*, pisala Dolores Ibarruri o razlozima svojeg niječnog odgovora na poziv da se integriraju u jedinstven antifašistički front. Kao argument je ponudila činjenicu da je u tom antifašističkom frontu vodeću ulogu imala Komunistička partija koja je osmišljavala program, kontrolirala aktivnosti, a posljedično i odluke ostalih organizacija. „*Mujeres Libres* – govorila je – *ima vlastitu osobnost jedne revolucionarne organizacije, s konkretnim ciljevima i jasnom svijesću o svojoj misiji, a ona nadilazi ograničenosti antifašizma*“. Mujeres Libres su radije nastavile djelovati u sklopu slobodarskog antifašističkog fronta (bio je to Ujedinjeni

---

1 Španj. Grupo Cultural Femenino

narodni antifašistički front²), u kojem su mogle biti bez službenog nadzora i sačuvati „u potpunosti...svoj karakter i osobnost“.

Imajući kao orijentir Bakunjinovu misao, španjolski slobodarski pokret je u travnju 1872. godine na kongresu u Zaragozi usvojio jednakost muškaraca i žena u njihovim pravima. No, unatoč borbi žena iz radničke klase, velik dio njihovih drugova marginalizirao ih je u donošenju odluka. Muškarci su se nastavili ponašati kao vođe i na radnim mjestima i u svojim domovima. S vremenom nisu odbačeni ni atavizmi i predrasude. Udruženje *Mujeres Libres* nije imalo puni konsenzus svojih drugova, koji su njihovo sudjelovanje doživljavali kao nepoželjnog gosta koji stoji na putu društvenoj borbi. Suočena s toliko očitim izostankom razumijevanja, pedagoginja Pilar Grangel je, svjesna toga da se anarhisti i anarhistkinje trebaju usredotočiti na zajednički rad, u dvanaestom broju časopisa *Mujeres Libres* napisala: „*Ne, drugovi, ne; kada zahtijeva svoja prava, žena se ne namjerava s vama natjecati, nego ujediniti svoju energiju s vašom, i braneći sebe, ona staje i u vašu obranu.*“

U jeku socijalne revolucije, 3. siječnja 1937. godine, kada je bio ministar pravosuđa, García Oliver potpisao je dekret kojim su ženama dana građanska prava. Zapravo, žene su ta prava već bile krenule osvajati, a u onim okolnostima, to su činile već s prvim danom građanskog rata – prvo, svojom prisutnošću na barikadama, a onda i ušavši u kolone antifašističkih milicija koje su išle na bojišta. Istovremeno su u zaleđu preuzimale za njih posve nova zaduženja, pružajući pomoć svih vrsta kroz ženske radne grupe te socijalnu pomoć u Komitetu za izbjeglice i djecu, a oformljena je i kolona *Mujeres Libres* koja je pružala pomoć na frontu. Nisu zaboravile programe za opismenjavanje i druge obrazovne tečajeve, ni svoj rad u tvornicama oružja, i drugim proizvodnim pogonima. Nisu napustile ni rad u javnim službama i seoskim kolektivima gdje su, zamjenjujući muškarce, obavljale čitav niz poslova. Žene su, dakle, bile bitne i na frontu i u zaleđu i bez njihove aktivnosti i dobrog funkcioniranja nije bilo moguće ni funkcioniranje vojske u borbi.

Ove žene koje su se borile za revoluciju i vlastitu emancipaciju usred ratnog stanja, 1939. godine odlazile su u egzil i tamo se našle u francuskim koncentracijskim logorima i skloništima, a kada je proglašen početak Drugog svjetskog rata, vjerne svojem antifašističkom duhu, pridružile su se Pokretu otpora, da bi nastavile braniti Slobodu od fašizma, istog onog neprijatelja kojeg su imale u Španjolskoj. Mnoge su, a ne znamo koliko njih, završile u nacističkim logorima smrti.

Godinama kasnije, živeći u egzilu u Europi, odlučile su oživjeti sjećanje na časopis *Mujeres Libres* iz svoje mladosti. Tako se u suradnji Sare Berenguer (Montady, Francuska), Suceso Portales (London) i ostalih drugarica, ponovno pojavio časopis *Mujeres Libres u egzilu*, skromna publikacija koju su napisale, financirale i objavile one same. Od onih koje su proživjele sve ove događaje, ostala je tek nekolicina, ali sačuvale su odvažnost i duh revolucije koja ih je odvela na put kojim koračaju slobodna bića.

Izvor: Solidaridad obrera – Centenario CNT, 2010.

Sa španjolskoga prevela: Ana Štambuk, studeni 2011.

---

² Španj. Unidad del Frente Popular Antifascista